

Madarász Imre

Rimbaud, százada tékozló fia

Pardi Anna: A század gyermeke: Arthur Rimbaud

Rimbaud „látnoknak” tartotta magát, annyiban teljes joggal hogy hatástörténete inkább a huszadik századhoz kötötte őt. Élettörténete viszont a magáéhoz, a romantikus tizenkilencedikhez, ennyiben viszont Pardi Anna könyvének Musset-t idéző cím választása szerencsés: A század gyermeke: Arthur Rimbaud. No meg azért is, mert a mű cím- és főszereplőjének nem halhatatlanságára fókuszál, hanem –Leopardival szólva – „halandó életére”, veszendőségére és esendőségére, szenvedésújtjára, „költőnk és kora” kapcsolatára, hogy ezúttal József Attilát idézzük.

A témaválasztás egyszerre hálás és hálátlan. Rimbaud életútja kalandregényekkel vetekedően izgalmas, fordultatos, viharos, drámai volt. Ugyanakkor rémregénybe illően kiábrándító, lesújtó, híján szinte minden szépségnek és emelkedettségnek. Az ő esetében élet és mű viszonya tartalmában összetetten soros, értékében kiáltoán ellentmondásos. Az elátkozott költő” legvégletesebb, s épp végletességében legjellegzetesebb megtestesítőjeként elutasította kora értékrendjét, és az visszautasította, meg sem értette, fel sem ismerte művészete értékeit. Századának valójában tékozló és kitagadott fia volt.

Pardi Anna szenvedélyes, szépirodalmi igényű életrajzi esszét írt róla, mely akár a talányos költemények megértését is elősegítheti, habár verselemzéseket nem kínál. Pokoljáró életutazást mutat be. Korántsem dantei értelemben. Hőset nem idealizálja, botrányhős mivoltában nem hazudja rokonszenvesnek. Az emberi szárnalmat mégsem tagadja meg tőle, sőt felébreszti iránta. A pártállami korszak átfestett Rimbaud-portréjával szemben – amikor Somlyó György Rimbaud-t egyenesen „a francia költészet Petőfijének” minősítette – rávilágít, hogy „Rimbe” nem volt „forradalmár költő”, a párizsi Kommün dalnoka, politikai társadalmi eszményekkel. Nem hallgatja el Verlaine-nel való „odi et amo”-viszonyában a féltékenykedés, a kínzás, a megalázás, a hálátlanság, a kihasználás, a számítás tényezőit. S azt sem, hogy Rimbaud – végső önellentmondásként – saját, kamasz fejjel megalkotott, világirodalmi rangú életművét is kegyetlenül megtagadta, „ocsmányságnak”, illetve „hányadéknak” aposztrofálta.

Az önpusztító létezés utolsó állomásánál azonban mintha felülkerekedne a megbocsátó-felmentő attitűd. Az életrajzíró eléggé „elkeni”, hogy „Rimbaud Abesszíniában” (Alain Borer) fegyverrel és rabszolgákkal kereskedett, Cipruson embert is ölt, amint az Enid Starkie és Graham Robb biográfiáiból kiderül, továbbá a Pardi

Anna által sommásan „kalandornak” bélyegzett Pierre Labatut „posztumusz létét megsemmisítette” (Robb) azáltal, hogy harmincnégy kötetes kéziratos irodalmi hagyatékát az utolsó lapig elégette.

Pardi Anna arckép és korkép együttesét adja, ekként segít megérteni azt, ami kortalan lett, örök. A géniusz súlyával, terhével, keresztjével.

(Kairosz Kiadó, Budapest, 2020)

